

Ανακοίνωση της Ετήσιας Έκθεσης του INCB για το 2013

Αθήνα, 4 Μαρτίου 2014

Δρ. Βασίλης Γκιτάκος, διευθυντής ΚΕΘΕΑ

Ραχοκοκαλιά της ετήσιας έκθεσης της Επιτροπής είναι η παγκόσμια ανασκόπηση του προβλήματος των ναρκωτικών, με βάση τα στοιχεία και τις αναφορές που συγκεντρώνει η Επιτροπή από τα κράτη τα οποία έχουν προσχωρήσει στις διεθνείς συμβάσεις για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών. Από τα 196 κράτη που υπάρχουν σήμερα στον κόσμο, οι χώρες που δεν έχουν υπογράψει τις τρεις διεθνείς συμβάσεις είναι ελάχιστες. Ας δούμε, λοιπόν, πώς σκιαγραφείται η **παγκόσμια κατάσταση το 2013**:

Στην Αφρική παρατηρείται γενική αύξηση της διακίνησης οπιούχων. Ο δεκαπλασιασμός των κατασχέσεων ηρωίνης στην ανατολική Αφρική καθιστά την περιοχή αυτή ίσως το μεγαλύτερο αφρικανικό κέντρο για τη διακίνηση της ουσίας προς τις ευρωπαϊκές αγορές. Η ηρωίνη διαμετακομίζεται όλο και συχνότερα μέσω δυτικής Αφρικής, με προορισμό την Ευρώπη αλλά και τη Νότια Αφρική. Διαφαίνεται επέκταση της αγοράς κοκαΐνης στην ήπειρο, αν και η κατάχρηση κάνναβης εξακολουθεί να είναι υψηλή, σχεδόν διπλάσια από τον παγκόσμιο μέσο όρο. Στην Αφρική μόνο 1 στους 18 προβληματικούς χρήστες εντάσσεται σε θεραπεία, ποσοστό πολύ μικρότερο σε σχέση με άλλες περιοχές. Παράλληλα, η Αφρική εξακολουθεί να είναι η περιοχή με τη χαμηλότερη κατανάλωση οπιούχων αναλγητικών φαρμάκων για την ανακούφιση του πόνου. Όπως θα δείτε και στο έντυπο που κρατάτε στα χέρια σας, οι ανισότητες στην πρόσβαση σε ανακουφιστική φροντίδα συνεχίζουν να απασχολούν την Επιτροπή, γιατί παρόλο που η παγκόσμια προσφορά αναλγητικών φαρμάκων είναι αντίστοιχη με την παγκόσμια ζήτηση, ο κύριος όγκος της κατανάλωσής τους συνεχίζει να συγκεντρώνεται κυρίως στις ανεπτυγμένες χώρες. Έτσι σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες άνθρωποι που υποφέρουν από σοβαρές ασθένειες, όπως ο καρκίνος δεν έχουν τη δυνατότητα να λάβουν αναλγητικά φάρμακα.

Η **Κεντρική Αμερική** και η **Καραϊβική** συνεχίζουν πλήττονται από τη διακίνηση ναρκωτικών και τη συνδεόμενη με τα ναρκωτικά βία. Εκτιμάται ότι στην περιοχή δραστηριοποιούνται περισσότερες από 900 συμμορίες

ναρκωτικών, οι οποίες ονομάζονται «maras» και διαθέτουν πάνω από 70.000 μέλη. Η περιοχή παραμένει σημαντική οδός διέλευσης της κοκαΐνης που προορίζεται για τη Βόρεια Αμερική και την Ευρώπη. Σύμφωνα με υπολογισμούς, περισσότερο από το 90% του συνόλου της κοκαΐνης που διακινείται στις ΗΠΑ είναι κολομβιανής προέλευσης και μεταφέρεται μέσω της Κεντρικής Αμερικής. Σοβαρή ανησυχία προκαλεί και η μεγάλης κλίμακας παράνομη παρασκευή μεθαμφεταμίνης.

Η **Βόρεια Αμερική** έχει το υψηλότερο ποσοστό θανάτων που συνδέονται με τα ναρκωτικά στον κόσμο. Το 2011 αναφέρθηκαν 48.000 θάνατοι. Η κατάχρηση συνταγογραφούμενων φαρμάκων συνεχίζει να αποτελεί σοβαρή και αυξανόμενη απειλή για τη δημόσια υγεία, παρά τη λήψη μέτρων, όπως «οι ημέρες απόσυρσης» φαρμάκων στις ΗΠΑ και τον Καναδά. Αν και η επικράτηση της χρήσης των φαρμάκων αυτών παραμένει υψηλότερη μεταξύ των ανδρών, τα ποσοστά όσον αφορά τις γυναίκες αυξάνονται με ταχύτερο ρυθμό και αυτές φαίνεται να πλήττονται περισσότερο, καθώς 48.000 γυναίκες έχασαν τη ζωή τους μεταξύ 1999 και 2011 στις ΗΠΑ εξαιτίας της κατάχρησης συνταγογραφούμενων οπιούχων. Η Επιτροπή αποδίδει τη διόγκωση του προβλήματος κυρίως στη μεγάλη διαθεσιμότητα αυτών των ουσιών, την παρουσία τους στα νοικοκυριά, ακόμα και όταν δεν είναι πια απαραίτητα, καθώς και στην εσφαλμένη αντίληψη ότι έχουν λιγότερες πιθανότητες να προκαλέσουν κατάχρηση σε σχέση με τις παράνομες ουσίες. Το πρόβλημα επιδεινώνεται περαιτέρω από τη χρήση τους ως αυτό-θεραπεία. Η έκταση του προβλήματος οδήγησε τον Καναδά στην εκπόνηση και εφαρμογή του πρώτου εθνικού σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση της κατάχρησης συνταγογραφούμενων φαρμάκων.

Στη **Νότια Αμερική** η παράνομη καλλιέργεια κόκας το 2012 μειώθηκε στο χαμηλότερο επίπεδο από το 1999. Από αρκετές χώρες αναφέρθηκε αύξηση κατασχέσεων κάνναβης.

Οι πρόσφατες εξελίξεις που αφορούν τη νομιμοποίηση της κάνναβης για ψυχαγωγική χρήση στην **αμερικάνικη ήπειρο**, και συγκριμένα στις Πολιτείες Κολοράντο και Ουάσιγκτον των ΗΠΑ, καθώς και στην Ουρουγουάη, εξακολουθούν να αποτελούν πηγή ανησυχίας για την Επιτροπή. Η νομιμοποίηση της κάνναβης αντιβαίνει στις διατάξεις της Σύμβασης του 1961, η οποία περιορίζει τη χρήση της κάνναβης μόνο σε ιατρικούς και επιστημονικούς σκοπούς.

Αυξανόμενη ζήτηση για ηρωίνη και διεγερτικά τύπου αμφεταμίνης στην **Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία** έχει οδηγήσει τις κυβερνήσεις στο να επεκτείνουν τις υπηρεσίες θεραπείας και να αναπτύξουν στρατηγικές για τη μείωση της ζήτησης. Η Νότια Ασία αντιμετωπίζει σοβαρό και επιδεινούμενο πρόβλημα χρήσης ναρκωτικών ουσιών, συμπεριλαμβανομένης της κατάχρησης φαρμακευτικών σκευασμάτων που περιέχουν ουσίες με ναρκωτική δράση και ψυχοτρόπους ουσίες.

Στο **Αφγανιστάν** η κατάσταση συνεχίζει να επιδεινώνεται καθώς η συνολική έκταση καλλιέργειας της οπιούχου παπαρούνας αυξήθηκε για τρίτη συνεχόμενη χρονιά από το 2010 και η συνολική καλλιεργούμενη έκταση έφτασε στο επίπεδο ρεκόρ των 209.000 εκταρίων το 2013, αύξηση 36% σε σχέση με το 2012. Η χώρα παραμένει παγκόσμιο κέντρο παραγωγής ηρωίνης, ενώ αυξάνεται η σημασία της και ως κέντρου παραγωγής ρητίνης της κάνναβης σε παγκόσμιο επίπεδο. Η αντιμετώπιση του προβλήματος, σύμφωνα με την Επιτροπή, προϋποθέτει την πλήρη εφαρμογή των νόμων και την παροχή βιώσιμων εναλλακτικών δυνατοτήτων βιοπορισμού στους καλλιεργητές.

Πρωτοφανείς σε αριθμό και ποικιλία νέες ψυχοδραστικές ουσίες αναφέρονται στην **Ευρώπη**. Σε ξεχωριστή ενότητα της έκθεσης και για δεύτερη συνεχή χρονιά η Επιτροπή επισημαίνει τους κινδύνους που αντιπροσωπεύουν οι νέες ψυχοδραστικές ουσίες. Οι ουσίες αυτές δεν υπόκεινται σήμερα σε διεθνή έλεγχο, αλλά έχουν παρόμοιο ψυχοδραστικό αποτέλεσμα με τα ελεγχόμενα ναρκωτικά. Συχνά πωλούνται ως «άλατα μπάνιου», «νόμιμα ναρκωτικά» ή «τροφή για φυτά» (είναι κυρίως συνθετικά κανναβινοειδή, συνθετικές καθινόνες, πιπεραζίνες και φαινεθυλαμίνες). Σύμφωνα με την Επιτροπή παγκοσμίως κάνει την εμφάνισή της μία νέα ουσία σχεδόν κάθε μέρα, και 70 χώρες αναφέρουν την εμφάνιση νέων ψυχοδραστικών ουσιών. Ενώ υπάρχουν ενδείξεις ότι τα επίπεδα χρήσης αυτών των ουσιών μπορεί να έχουν σταθεροποιηθεί ή μειωθεί σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, σε πολλές άλλες χώρες συνεχίζουν να αυξάνουν. Η Επιτροπή τονίζει ότι για την αντιμετώπιση των νέων ψυχοδραστικών ουσιών, είναι σημαντική η έγκαιρη και συστηματική ανταλλαγή όλων των διαθέσιμων πληροφοριών σε παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να αποτραπεί η διακίνηση και η εκτροπή τους και να πραγματοποιηθούν έρευνες και επιτυχείς διώξεις.

Επίσης στην Ευρώπη αυξάνει η καλλιέργεια κάνναβης, τόσο κατ' οίκον όσο σε φυτείες, και σε αρκετές χώρες διευκολύνεται από την πώληση σπόρων και εξοπλισμού μέσω Διαδικτύου. Μεγάλης έκτασης καλλιέργειες έχουν εντοπιστεί σε διάφορες χώρες, ιδιαίτερα στην Αλβανία. Η κάνναβη συνεχίζει να αποτελεί το ναρκωτικό για το οποίο κυρίως ζητούν θεραπεία όσοι προσέρχονται πρώτη φορά σε θεραπευτικές υπηρεσίες.

Σε ιστορικά υψηλά επίπεδα φαίνεται να σταθεροποιείται η κατάχρηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών στη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη. Ανησυχία προκαλεί η κατάχρηση συνταγογραφούμενων οπιούχων με τη ζήτηση θεραπείας λόγω κατάχρησης άλλων οπιούχων εκτός της ηρωίνης να αυξάνεται. Οι θάνατοι που σχετίζονται με τη χρήση οπιούχων έχουν μειωθεί συνολικά στη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη, αλλά το ποσοστό θανάτων που αποδίδονται στο φεντανύλ και τη μεθαδόνη έχει αυξηθεί σε ορισμένες χώρες.

Η χρήση διεγερτικών τύπου αμφεταμίνης παραμένει σταθερή στην **Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη** με μικρή αύξηση να αναφέρεται σε κάποιες χώρες. Η παράνομη παραγωγή φαίνεται να εξαπλώνεται σε νέες περιοχές στην Ευρώπη. Νέα εργαστήρια για την παραγωγή της ουσίας αποκαλύφθηκαν στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Ρωσική Ομοσπονδία και την Ουκρανία. Οι κατασχέσεις MDMA («έκσταση») αυξήθηκαν στη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη, υποδηλώνοντας πιθανή επανάκαμψη της ουσίας.

Όσον αφορά την ενέσιμη χρήση υψηλή επικράτηση αναφέρεται στις Ανατολικές και Νοτιοανατολικές ευρωπαϊκές χώρες. Περίπου το 30% των οροθετικών χρηστών που κάνουν ενέσιμη χρήση παγκοσμίως βρίσκεται στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη. Με ποσοστό περίπου 22% η Ουκρανία αναφέρει το μεγαλύτερο πληθυσμό ενδοφλέβιων χρηστών που έχουν προσβληθεί από τον HIV/AIDS.

Η βαλκανική οδός (Τουρκία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουγγαρία, Δυτική Ευρώπη) είναι ακόμα αυτή που χρησιμοποιείται περισσότερο για το λαθρεμπόριο ναρκωτικών ουσιών στην περιοχή της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Η **Ωκεανία** είναι η μόνη περιοχή του κόσμου όπου παρατηρείται αύξηση των κατασχέσεων όλων των κύριων ειδών ναρκωτικών (κάνναβη, οπιούχα, κοκαΐνη, διεγερτικά τύπου αμφεταμίνης).